

Vertalers in het spotlicht

'We moeten Pessoa kunnen lezen zonder Portugees te kennen, Tsvetaeva zonder Russisch geleerd te hebben of Auden zonder Engelstalig te zijn, en toch het gevoel krijgen dat we hun stem horen, via de taal waar we het meest vertrouwd mee zijn.' Een uitspraak van de voorzitter van het Europees Platform voor de Literaire Vertaling (PETRA), Jacques de Decker.

Blijkens de ervaring van vertalers zijn veel lezers zich daar helemaal niet van bewust. Zij lezen hun buitenlandse auteurs vaak zonder in de gaten te hebben dat ze een vertaling lezen. Zo kan het gebeuren dat vertalers op boekenbeurzen, manifestaties en boekpresentaties bezoekers tegenkomen die desgevraagd verbaasd reageren: 'Vertalen, hoezo? Moet dat dan? Hoe gaat dat? Zo moeilijk is dat toch niet!'

Ineke Lenting vertaalt live in Amsterdam

Fuik van vertalers

Wie afgelopen zondag de Centrale Bibliotheek van Amsterdam bezocht, liep onmiddellijk in een fuik van vertalers (zie [het videoverslag](#)); om lezers kennis te laten maken met het verschijnsel vertaler organiseerde de Werkgroep Algemeen Boekvertalers van de Vereniging van Letterkundigen op die dertigste september, de dag van hun patroonheilige Sint-Hiëronymus, in de hal van Amsterdams Centrale Bibliotheek een vertaaldemonstratie. Gewapend met laptop, microfoon, beamer en projectiescherm liet een zevental vertalers van uiteenlopende genres buitenlandse literatuur het binnenkomende publiek zien voor welke problemen zij zich bij hun werk geplaatst zien.

Wat Hiëronymus hiermee te maken heeft? Deze zogeheten Kerkvader kreeg tijdens een verblijf in

Boekvertalers

Over het vak, de vertaler, de wereld en het boek
<http://www.boekvertalers.nl>

Rome in 383 van Paus Damasus I de opdracht een geheel nieuwe vertaling van de Bijbel te maken, direct uit de brontalen Hebreeuws en Aramees. Tot dan toe bediende de Kerk zich van Latijnse vertalingen van de Septuagint, op haar beurt volgens de overlevering weer samengesteld uit 70, volgens sommigen 72, Griekse vertalingen uit de brontalen, maar de Paus vond dat die qua literaire vormgeving en correcte vertaling niet voldeden. Interessant voor alle latere vertalers is dat Hiëronymus in zijn vertaling al meer aandacht besteedde aan de stilistische verzorging dan aan getrouwheid aan de letterlijke tekst. Hij rondde deze gigantische taak af rond het jaar 404 en deze vertaling, die als de Vulgaat de geschiedenis is ingegaan – *versio vulgata* in het volkslatijn – wordt op een enkele wijziging na tot op de dag van vandaag gebruikt als brontekst voor alle Bijbelvertalingen.

Het werd een geanimeerde middag in de Centrale Bibliotheek. Veel bezoekers bleven korter of langer hangen en lieten zich graag door de vertaler van dienst uitnodigen om mee te denken, anderen bleven een poosje belangstellend staan en vervolgden dan hun weg. Ervan uitgaande dat Engels voor de meeste bezoekers toegankelijker zou zijn dan andere vreemde talen, werden Engelstalige bronteksten gebruikt.

Matras

En dus werd er meegedacht met Ineke Lenting die de aanwezigen liet worstelen met zinnen als: *Her arms and legs were spread open, her body aligned straight down the center of the mattress* uit *Criminal (Genadeloos)* van Karin Slaughter. Als armen en benen wijd gespreid liggen, is het dan het lichaam, de rest van het lichaam, het lijf, de romp die recht in het midden van de matras ligt?

Belangstellend publiek in de OBA

Vertaal je *This is Yellow, This is Red* in het prentenboek *Red & Yellow's Noisy Night (Een nacht vol herrie)* van Josh Selig in 'Dit is Rood, Dit is Geel' of is het voor een kind duidelijker als je ervan maakt 'Dit is Rood en Dat is Geel?' vroeg Annelies Jorna.

Prestige

Een van de bezoeksters liep verontwaardigd weg toen Harlequin-vertaalster Renée Zwijsen het geen goed idee vond haar suggestie te volgen om in de zin *The owner of the Palace, no fool, had gained the prestige of staging her wedding by offering everything for free*, de woorden *gained the prestige* gewoon te vertalen door 'had prestige verworven', omdat daar in een liefdesroman nu eenmaal een ander register voor wordt gebruikt.

Maarten van der Werf wees de bezoekers op de specifieke problemen van non-fictievertalen met *Thinking Small. The Long Strange Trip of the Volkswagen Beetle (Het kleine wonder. Hoe de Volkswagen Kever de wereld veroverde)* van Andrea Hiott.

Game of Thrones

Renée Vink, de vertaalster van George Martins fantasyreeks *A Song of Ice and Fire*, de basis van de door RTL4 uitgezonden serie *Game of Thrones*, lichtte alvast een tipje van de sluier op van het nog niet verschenen deel 6: *The Winds of Winter*.

Uit de roman *Help* van Alix Ohlin gaf Kitty Pouwels een voorbeeld hoe om te gaan met een dialoog. De vertaling van een eenvoudig zinnetje als *I'm dying for some ice cream* kan heel wat voeten in de aarde hebben, zo bleek.

Google Translate getest

En Gerda Baardman was niet tevreden over haar eigen vertaling van het bekendste gedicht uit het Engelse taalgebied, 'If' van Rudyard Kipling, en vroeg assistentie uit de zaal. En passant liet ze de aanwezigen zien en horen wat Google ervan zou hebben gemaakt. Het eerste couplet luidt in het Engels:

IF you can keep your head when all about you
Are losing theirs and blaming it on you,
If you can trust yourself when all men doubt you,
But make allowance for their doubting too;
If you can wait and not be tired by waiting,
Or being lied about, don't deal in lies,
Or being hated, don't give way to hating,
And yet don't look too good, nor talk too wise:

Volgens Google Translate:

Als u kunt uw hoofd als alles over je
Verliezen hun en schuld op u,
Als je kunt vertrouwen zelf wanneer alle mensen aan je twijfelen,
Maar rekening te maken voor hun twijfel;

Boekvertalers

Over het vak, de vertaler, de wereld en het boek

<http://www.boekvertalers.nl>

Als je kunt wachten en niet moe door te wachten,
Of wordt over gelogen, handelen niet in leugens,
Of gehaat, geef niet op weg naar haten,
En toch niet al te goed, noch praat te wijs:

De grote belangstelling in Amsterdam rechtvaardigt het vermoeden dat ook elders in het land interesse kan bestaan voor een soortgelijke demonstratie. Onder de Boekvertalers wordt er dan ook serieus over gedacht dit soort middelen vaker in te zetten om het vertalersberoep op ludieke wijze onder de aandacht van het lezerspubliek te brengen.

'Wij schrijvers bedenken zinnen vanuit het niets,' liet David Mitchell bij gelegenheid van de verschijning in Nederland van zijn roman *De niet verhoorde gebeden van Jacob de Zoet* optekenen, 'maar mijn vertalers moeten dat "gegeven", dat subtiel van aard is of assonantie kent, culturele verwijzingen bevat of woordspelig is, in zijn delen ontleden en in een volstrekt andere taal weer in elkaar zetten, waarbij zo weinig mogelijk van het beoogde verloren mag gaan.' (vertaling: Harm Damsma en Niek Miedema)